

Forfatter: [F.C. Trant]

Titel: Misokakias imod Philopateias.

Citation: [F.C. Trant]: "Misokakias imod Philopateias.", i [F.C. Trant]: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2, ?* (antikva sats), 1771, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_002-shoot-workid1_002_003.pdf (tilgået 12. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 2

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

1

MISOKAKIAS

IMOD

PHILOPATREIAS.

1771.

2

☒ PHILOPATREIAS har fundet saa mange, som have skiærpet deres Pen imod hans Anmærkninger, og iblandt disse fortiener især en PHILODANUS Publikums heele Agt. Nærværende Blade kunne derfor synes at være overflødige, men de indeholde maaskee een eller anden Tanke, som endnu ikke er bleven sagt af andre. Dette aleene er Aarsagen, hvorfor MISOKAKIAS kommer frem.

3

☒ Maaskee det endda ikke torde see alt for vel ud med Fædernelandct, hvis den saa kaldede Philopatreiar og hans Lige skulde bestyre sammes Velfærd. For eftertænsomme Læsere röber hans Skrift strax en som Hierne og et upatriotiskt Hierte; men det bliver Patriotens Pligt, at hielpe de övrige til at indsee det samme.

☒ Klager over dyre Tider ere altid behagelige for Publikum. Stikler man iblandt paa

4

☒ 4 skyldige og ufkyldige, saa er man velkommen for enhver politisk Kandestöber. Intet er og lettere at sige, end at dyr Tid er en Fordærvelse for Landet, og at der maae blive bedre Kiöb. Men Spörsmaalet er: ved hvilke Midler skal det skee? Hvad siger Philopatreias herom?

☒ „Korn, Kiöd, Smör, Ost skulde indföres frit fra fremmede Stæder, og saadanne Va- res Udförsel herfra forbydes, S. II. 13. 15., Et herligt Forslag! Korn, Kiöd, Smör, Ost ere vort Fædernelands eeneste betydelige Produkter, Skal da vor Qvæghandel gandske gaae til Grunde? Vil Forfatteren, at vi skulle kiöbe Smör og Kiöd af Fremmede, og derved vænne disse hen til vore Naboer? Hvad skal der da blive af vor egen Forraad? O, den kan gjerne raadne bort Ikke faa? — Hvis endda baade Ind- og Udförsel skulde være fri, saa kunde han maaskee opnaae sin Hensigt. Nu er det jo, med andre Ord, intet andet, end at ville bringe Landets Penge ud, og forbyde Fremmedes at komme

5

☒ 5

☒ ind igjen. S. 15. siger han udtrykkelig: „Man tillade alle Levnetsmidlers fri Indförsel, — saa troer jeg, at det herlige Forbud paa Kornets Udförsel vil—förringe Födevarer- nes Priiser., Taaler vel Ordenes Sammenhæng ingen anden Udtolkning, end jeg har giort?

☒ Men, hvis man nu fulgte hans Raad, vilde ikke da vore Landbrugere forarmes? Piisen paa Jordegodsene falde? vore Capitalister, som have Penge deri, miste Halvparten

☒ af deres Formue? vort Fædreneland tabe paa eengang den fjerde Deel af sin inderlige Værdie, og med samme tillige al Credit hos Fremmede? — O ja vist, af alt dette synes vor viise Patriot selv at mærke noget. Men hvad skader det? „En slet Feldskiær (siger han S. 11), som ey afhugger et lille Lem for at redde det heele Legeme., Ney, Herr Feldskiær, vi takke mangfoldigen for Deres Tienester, De skulde snart blive færdig med at skiære heele Landet bort. Endnu

6

☒ 6

☒ er De lidt for uvidende i Deres Konst, En god Chirurgus undersöger först, om Legemet ikke kan hielpes paa anden Maade, end ved at skiære bort. Med een Pennestreg udrydder denne Mand nogle Millioner af Landets Formue, og forvolder, at Handel og Vandel standser i samme Forhold. Hvorledes vil han raade Bod derpaa? Bedre Kiöb bliver det da vist nok - thi hvad der behöves til Livets høyeste Nödtörfthighed, kan ikke være dyrt i

et fattigt Land, fordi der intet er at fortiene. Dog, han veed Raad derfor. „Godseyerne kunne jo kun Uddeele deres Godser i smaa Stykker, og sælge dem, de ville vist ey mangle Kiøbere. S. II., Men hvormed skal man da kiøbe, naar, som nu omstunder, Jordegodsens Værdie og Crediten er falden? Vore Papiirpenge holde sig jo kun saa længe vor Jordebund har fin Værdie? Og hvem skal kiøbe de smaa Godser, naar der i Landet er Mangel paa Bønder? Seer man ikke, at hans Forslag høre hiemme i Utopien? Et fuldstændigt Landgods skal i det mindste holde 200 Tdr.

7

7

Hartkorn. Men Philopatreias synes i denne Punkt at tale om Jordegods til høye Priiser; jeg vil derfor kun sætte 20 Godser, hvert til 400 Tdr., som nu skulle adspredes. Lad hvert Gods endog kun gielde 30000 Rdlr.; hvor skulle nu saa mange Penge paa eengang komme fra? og hvorfra ville vi faae Bønder? 400 Tdr. Hartkorn kunne uddeeles i 60 Bøndergaarde. Bønderne maae være gifte, det forstaaser sig, ellers var det snart ude med den heele Herlighed. Vi ville være tilfreds med 6 eller 7 Bønderfolk til hver Gaard, det er, en Mand, som ikke alleene kan kiøbe, men og forstaaer Agerdyrkningen til Gavns, med Kone, Börn, og Tienestefolk. Behöves der nu i saa Fald til disse 20 Godser ikke omtrent 8000 Mennesker. Hille mænd! saa mange aleene til 20 Godser. Her maae de sandelig hielpe os, Herr Forfatter. Kan de giøre Mennesker af Kortblade? det var ikke saa galt. Men forstaae da deres Kortmennesker at bygge Landet? og have de Formue dertil? Med andre ere vi ikke tiende.

8

8 Dog, Philopatreias venter maaskee at finde Kiøbere iblandt de nu værende Fæsteböndcr, hvis Antal ikke er ringe. Man har og Exempler paa, at dette er skeet eet og andet Sted i Landet; men blev det almindeligt, da veed enhver, fom kiender Landet, at Bonden hverken har Formue dertil, eller kan finde Credit. I et vist anseeligt Amt blev Bønderne givet Selveyer-Rettighed uden nogen Betalning, men de have desuagtet tildeels allerede været nödte til at forlade Stæderne i Armod. Man Slutte heraf videre.

Vel er det nogle Gange bleven tilladt i saadanne Tilfælde at laane Penge af Fremmede; men dette har og sine Vanskeligheder. Diise Fremmede fik tillige Tilladelse til at tage høyete Rente, end Landets Love ellers bevilger. Imidlertid fortiente dog dette Middel at overveyes nöyere, og kunde maaskee bruges med Nytte, hvis man kun var forvisset om, at Kiøberne ikke, som i

9

9 foromtalte Amt, efterhaanden maatte forlade deres Gaarde.

Ved Godsernes nærværende Forfatning ere og de kongelige Skatter satte i Sikkerhed hvilket dog vel ligeledes bör komme i nogen Betragtning. Overalt maae en Forandring med Godserne, faavel som enhver anden betydelig Reformation, ikke skee overiilende; den bör foretages efter en fornuftig Plan, og med Overlæg. At sælge en Deel anseelige Jordegods paa eengang, dertil kan en fornuftig Mand aldrig raade. Men naar de sælges og uddeeles efterhaanden, ligesom Kiøberne af sig selv indfinde sig; saa bliver det en anden Sag, og kan med Grund holdes for nyttigt for Landet. Med faa Ord: Her mase aldeeles ingen Tvang finde Stæd, men Lemfældighed aleene maae bruges.

Endnu seer det farligt ud med de bedre Tider, Forfatteren vil forskaffe. Der findes endda andre Faavel mildere som retfærdigere Midler til at svække Godseyernes Monopolium.

10

10 Oprettede Magaziner (hvorom han taler noget löseligt S. 12), en god Politie eller patriotiske, fornuftige, og upartiske Commissarier, som kiende Landet, og ere beskikkede til at anstille nöye Undersögelser, naar dyr Tid ytrer sig, skulle noksom kunne holde Priisen paa de nödvendige Levnetsmidler i Ligevægt. Men ellers er det vel endnu ikke saa gandske afgjort, at et Land er ulykkeligt, fordi Levnetsmidlerne ere dyre. Skulde Engeland ikke være den meest blomstrende Stat i Europa? Uden Tvivl.

Og desuagtet er dog alting der meget dyrt.

„En høy Consumption og Accise er ligeledes en Aarsag til dyr Tid og skadelig for Lan det, S. 14. 15., Saa gandske Uret har han ikke. Maaskee der ikke i noget andet Land svares saa stærke Afgivter af de nödvendige Levnetsmidler, hvilke dog burde lattes allermeest. Men hvorledes skal dette forandres? Hic Rhodus, hic salta. Skal Regjeringen nedsætte Accisen, og aarlig tabe en anseelig Sum i Haab om, at Menneskene skulle fortære meere, og i

11

X 11

X Fremtiden igien indbringe det? Der maae jo först være fleere Mennesker til, som kunne fortære noget; der maae være meere Handel og Vandel, at de kunne finde Arbeyde; der maae være større Omløb af Penge, som kan flyde ind i Statens Casse. Dog, lad saa være, hvis Regieringen kan oppebie det. Men Sagen er jo her gandske anderledes. Naar en Stat har stærke Consumtions-Afgivter, og disse endda ikke ere tilfrækkelige nok til alle Nödvendigheder; naar der maae gribes til meere besværlige Paalæg for at afbetale den fremmede Gield og Renterne: skal da Told og Accise nedsættes, og andre Afgivter indføres, son cre endnu mindre passelige? Eller skal Regieringen, med Hænderne i Skiödet, see paa, at Gelden bliver staaende, Renterne svolme op, Credit og Handel med Fremmede reent gaaer til Grunde? Dette er Spörsmaalet, som skal besvares, og dertil bör de foreslagne Midler passe sig.

X „Men Handelen skulde kun være fri, saa vilde Priiserne i alle Deelee falde, Folkemæng-

12

X 12 den og Velstanden voxer, Undersaatternes Lyksalighed og Kongens dermed forbundne Styrke mærkelig tiltage. S. 20., Prægtige Ord! Lad os see engang.

X Alle Octroyer maatte nu ophæves (som Forf. selv tilstaaer S. 20., dog med den lykkelige Indskrækning: saavidt mueligt). Og hvad vilde flyde heraf? Intet andet, end at et heelt Antal formuende Borgere blev bankerot. Sandelig en besynderlig Forögelse af Folkets Lyksalighed og Kongens Magt.

X Saa gik alle Fabriker til Grunde. Thi alle andre Nationers Manufakturvarer sælges for bedre Kiøb, end som vore egne, enten fordi de have lettere Penge, eller betale mindre Arbeydslön, eller og deres Fabriker allerede ere i bedre Gang. Mange tusende Familier i Landet vilde forarmes, som maaskee nu leve aleene deraf, og ikke have lært andet. Et fortreffeligt Syn for Menneskeligheden, og atter en herlig Tilvæxt til den bor-

13

X 13

X gerlige Lyksalighed ! Eller meener han maaskee, at det först maae blive ret elendig, inden det kan blive godt? For denne Vey til Lyksalighed takker nok enhver.

X Hine forarmede Familier maatte da enten forlade Landet, eller blive Tiggere. Det förste vilde ulignelig föröge Folkemængden, og det andet skulde vist være megen Ære og Fordet for Fædernelandet,

X Med Fabrikernes Undergang vilde og en anseelig Deel af Consumptionen falde bort. Arbeydslönnen gaaer udaf Haanden i Munden, og de fortiente Penge löbe igiennem mange Hænder, og indbringer Kongen om Aaret tidobbelte Renter. Næsten enhver Arbeyder maae igien give dem bort for Öl, Bröd, Brændeviin, og andre Nödvendigheder. Penge circulerer allermeest, naar der i Landet ere Fabriker- og circulerende Penge giver aleene Consumption. Just derfor soger jo en viis Regiering, at faae bemidlede Fremmede ind i Landet; og af samme

14

X 14 Aarsag lader den ideligen deels selv bygge, deels opmuntrer den fine formuende Undersaatter dertil, Alle Penge, der anvendes til saadant Brug, ere visseligen Capitaler, som Regieringen udsætter paa meget stor Rente.

X Men vi have jo dog den sikkerste Havn, og den fordeelagtigste Rhede; vi ligge imellem Öster- og Nordsöen, og her kunde beqvemt anlægges et Oplagssted for begge disse Verdens Ender: hvoraf kommer det da, at Handelen er saa slet? Svaret bliver uden Tvivl: vi begyndte for sildig, efterat andre Nationer allerede vare i Forkiøb, og havde en Slags Hævd paa Handelen. Nu have disse forhvervet sig større Kundskab, og vide at faae Varene nærmere. Deres Skibsfart er meere udbredet, de bekomme alting for bedre Kiøb, og kunne tvinge Handelen ved deres overveyende Credit og Rigdom. Ja, om endog f. Ex. en ringe Höker kunde faae Varene fra förste Haand, skulde han alligevel kunne holde Priis med en Ifelin? Uforstandigt

X er det derfor, at ville sætte os „det ri-

15

X 15 ge, blomstrende, og mægtige Amsterdam (S. 18)], til et Mynster. Havde Kiöbenhavn bekommet den frie Handel paa samme Tid, og tillige med Amsterdam, saa torde det maaskee og være er Amsterdam. Men, Hr. Autor, hvem har sagt Dem, at Amsterdams Licent er ringe? (S. 18.) Vel har jeg aldrig fortoldet noget der? men jeg veed dog- at udi Amsterdam i Almindelighed svares ligefaa store, om ikke større Toldafgivter, som i Kiöbenhavn. Jeg tænker, Aarsagerne, hvorfor Amsterdam er meere blomstrende, bör vel söges deri; at Hollænderne endnu stedse forblive ved deres gamle eenfoldige Levemaade; at de anseeligste og rigeste

Handelsmænds Börn ikke skamme sig ved at blive Kræmmere; at Forfængeligheden ikke er saa stor, og i andre deslige Ting. Hertil torde vel endnu kunne lægges dette, at den danske Nation, i sær Almuen, ikke er saa arbejdsom og stræbende, som Hollænderne.

☒ Og naar vi nu bekomme fri Handel, saa före vi alting ind fra fremmede Stæder,

16

☒ 16 hvad vi behöve, (og hvor meget behöve vi ikke!) Vi före ligeledes ind, hvad vi have selv, men ikke kunne forarbejde enten saa godt, eller til saa let en Priis, som andre. Hvormed betale vi da disse fremmede Vare, og den fremmede Arbejdsløn? — „Kiöbenhavn (siger Philopatreas S. 19.) har adskillige Produkter, og kunde anskaffe sig flee- re., Skal det være Spög eller Alvor? Fabriker skulle afskaffes, og Kiöbenhavn har dog endnu fine Produkter? Hvad for nogle da?—. Jeg kiender i Sandhed ingen.

☒ Men alvorlig. Hvad for Produkter have vi udi Landet? Vi have Korn, Qvæg, Smör, Ost, (og paa disse Vares Udförsel vil jo Forfatteren endda have Forbud). I Norge have vi Fiske- og Tömmerhandelen, hvilken sidste dog havde mere at betyde, förend Engellænderne begyndte at hente Tömmer fra Nordamerika. Disse ere alle vore betydelige Produkter. Fabriker kunne vi ikke have ved en frie Handel, og om vi endog havde dem, kunde

17

☒ 17 vi dog ikke give saa god Kiöb paa Varene, at Fremmede tilkiöbte sig dem. Kunne vi nu med disse Produkter böde paa alt det övrige, vi behöve, fra Nürnbergere Vare af indtil den fremmede Forstand? Og hvormed skulle vi betale det store Overskud i Balanzen? Med reede Penge? Saa gaaer jo langt fleere Penge udaf Landet, end der kommer ind. Og havde vi endda kun Penge! Ja, hvis vi kunde indkiöbe klingende Mynt for Bankosedler, det var endda en fordeelagtig Handel.

☒ Forfatteren skulde kun först gaae i Skole hos forstandige Kiöbmænd. De kunde lære ham, at det vilde være slet bevendt med os, hvis vi ikke havde den norske Fiskehandel (hvilken dog formedelst Folkemangel ikke er saa betydelig, som den burde være); hvis vi ikke ved den vestindiske Handel fik reede Penge ind i Landet; hvis ikke een eller anden flittig Mand vidste at snog og vende sig, for imellemstunder at opsnappe en Fragt, som bliver tilovers fra Engellænderne og Hollænderne; hvis ikke

18

☒ 18 en Krig imellem. Söemagterne undertiden havde givet os Leylighed til at fortjene noget paa meere betydelige Fragter; ja, hvis alt dette ikke var, saa skulde vi vist nok komme til at udreede om Aaret en anseelig Sum for indkommende Vare. Og hvorfra tage vi Penge her i Örken.

☒ Med den frie Handel komme vi for sildig. Fabriker maae vi have, hvis Fremmede ikke skulle fortjene endnu meere Arbejdsløn fra os. Fabriker ere en Stötte for Consumtionen. Naar de anlægges og bedrives med Forstand; naar de overdrages til fornuftige Kiöbmænd (ikke blot theoretiske men praktiske Kiöbmænd); naar de raae Materialier enten avles eller i det mindste indføres og forarbejdes Landet, for at vinde Arbejdslønnen; saa ere de til stor Nytte for os lige saavel, som for andre. Saafremt en Fabrik koster Staten alt for meget, og ikke kan levere gode Varer, saa bör den ophæves; Fabrikerne ere for Publikums, og ikke Publikum for Fabrikernes Skyld. Men vi have nogle, som nok tör viise sig. Vore Klæde og Cattun-

19

☒ 19 Fabriker f. Ex, ere unægteligen gode, Engellænderne selv tilstaae, at vi overgaae dem i visse Slags Klæde, nemlig i Mellemporterne. Kunde vort fiine og grove Klæde blive Engellændernes liig, saa torde vel og vor Klædehandel komme ret i Flor. Vore Hatte er man udenlands meget begiærlig efter. De indsniges endog paa Stæder, hvor de ere Contrebande. Selv vore Silkéfabriker vilde jeg end ikke engang raade til at ophæve, men vel at forbedre. Om vore Handsker og andre Fabriker i Landet vil jeg ikke tale; Philopatreas synes ikke at kiende videre til Dannemark, end hvad Kiöbenhavn angaaer. I det mindste indlader han sig ikke synderlig paa andet. Kort sagt: vi kunne gjerne være fornöyet med vore Fabriker og med Handelen, saaledes som den er. Alting er temmelig afmaalt efter vort Fædernelands Natur og Tarv, og ikke saa missisippisk, som Philopatreas vil indbilde os. Men han snakker saa meget hen i Veyret,

20

☒ 20

☒ Om

☒ Rettergang

☒ understaaer jeg mig ikke at tale saa driftigen, som Philopatreas. De störste Hoveder have arbejdet paa at

forbedre samme; de arbejdede endnu derpaa, og kunne desuagtet dog ikke finde rigtige og tilforladelige Midler til at komme til Maalet. Om Manden er en Praktikus, det veed jeg ikke. Han synes temmelig nok at kiende Uretfærdighedens Rænker. Men neppe har han nogen Tid eftertænkt, hvor vanskeligt det er, at skille Ret og Uret fra hinanden, og paa hvad Maade den bedragelige Egennytte bedst kan forebygges; ja, han er vel ikke heller i Stand dertil. Hans egne Ord skulle dømme ham.

☒ Efter det han siger S. 21. behövedes Lovkyndigheden just ikke at bringes til et System, siden hos de Vilde mit og dit snart er afgjort. Men denne ringe Forskjæl.

21

☒ 21 at vi ikke ere Vilde, den gör meget. Jo meere poleret en Nation, og jo meere mangfoldig dens Haandtering er, jo meere modstridige ere og de mange Slags Rettigheder, som flyde derudaf; des lettere kan Retten fordreyes, og med des større Besværlighed kan der hittes Reede i denne Forvirring. — En Dommere i en poleret Nation bör forstaae meere, end sin Lovbog.

☒ S. 22. deklamerer han imod Formalitæterne. Om de ikke ere for mange, det vil jeg just ikke røgte. Efter deres Oprindelse skulle de uden Tvivl tiene til at gjøre en Handling lovgyldig, og at afværge Bedragerie og Kneb. Sandt nok, Ondskab misbruger dem, for derved at skiule sig; men hvad misbruges ikke af denne? Stempeld Papiir, Confirmationer, m. m. ere og Formalitæter: skulle de ligeledes ophæves? Philopatreas bliver en forskrekkelig Feldskiær for Statens Casse.

22

☒ 22 „Alle Underrets - Prokuratorer skulle reent afskaffes. S. 24. 26. 28., Men hvorfor alle? Kan det ikke være nok med Skielmene? Og blive da bekiendte. Skielmer ikke afskaffede?

☒ „Enhver Dommere, som forfatter en uretfærdig Dom, maae uden Naade straffes paa Ære, Velfærd, ja Livet efter Omstændighederne. S. 24., Det er paa sin tyrkisk; Men hvem vil eller kan beviise at den af ham forfattede Dom er uretfærdig, d. e. forsætteligviis fældet imod Loven? Det kan nok viises ham, at Dommen er urigtig, at han har taget feyl; men til at overbeviise ham om sin Uretfærdighed, dertil udkræves aabenbare Vidnesbyrd, Man maae tilstrækkelig kunne godtgjøre, at han har handlet partisk, at han har ladet sig bestikke; men hvilken Dommere stræber ikke med Omhyggelighed efter at skiule saa danne Ting.

23

☒ 23

☒ Smaa Siæle, som Forfatterens, kunne ikke gjøre sig noget Begreb om en retfærdig Dommeres Værdighed. Kunde han det, saa vilde han vist ikke troe, at en Dommere kan gjøres retfærdig ved Love og Straffer. Disse Midler kunne end ikke udrette alting hos den nedrigste Almue. Klogere Folk, som ikke tillige ere redelige, bruge desmeere deres Forstand, naar det gjelder om at unddrage sig fra Loven, at sminke deres Sag, og at undgaae Straffen. — Den Dommere, som ikke har et ædelt Hjerte, ingen Samvittighed; som ikke troer, at Partiskhed er uanstændig for hans Værdighed og Ære; som ikke sætter sin Roes i at opsøge Retten midt udi Chikanernes Labyrinth; som kun er retfærdig af Frygt for Schavottet; den skiötter jeg ikke om at have til Dommere.

☒ Den Indvending, Philopatreas gör sig selv S. 25 „at, naar ey Prokuratorer varea som kunde hjelpe den Ukyndige til rette, sa, maatte altid den klogere vinde, naar to kom-

24

☒ 24

☒ me i Trætte;,, er ikke saa gandske ugrundet. Tidt kunne Parterne ikke engang fremlægge reene Beviiser; de vide endnu mindre altid at före dem; ofte kunne de end ikke mundtligen forklare sig tydelig nok: og i deslige Tilfælde er en retskaffen Prokurator, endog ved Underretterne, en stor Hjelp for den Sagförende, og kan give Dommeren den behövende Oplysning i mange Ting,

☒ At vor Rettergangs Maade er fuld af unyttige Trækker, (S. 25.) det troer jeg dog just ikke. Naar det vidtlöftige Skriverie kunde hæmmes, og de idelige Opsættelser indskrænkes, saa vandt man allerede meget. Det var vel ikke heller unyttigt, hvis en Tid blev fastsat, inden hvilken Processerne skulde bringes til Ende. Hvorvel i andre Lande, hvor de inden eet Aars Udgang maae sluttes, kan dog ikke derved al Vidtlöftighed forebygges, Naar Processen om Hovedsagen er endt, begynder man paa en nye om alle Slags ubetydelige Bisager.

25

☒ 25

⌘ Over

⌘ Geistlighedens Indkomster.

⌘ ærgrer Philopatreas sig allermeest. Vel siger han. Sid. 29: „Enhver Embedsmand i en Stat bör være saaledes aflagt, at han kan leve anstændig derved. — Den Geiftlige er en u- mistelig Stand i et Land. — S. 30: Det var höyst ubilligt, om Armod skulde giöre Standen tung og foragtet. — S. 34: Jeg har al Ære for Standen i Almindelighed, og for de Retskaffene i Særdeelehed. — S. 35: Det er ey Standen selv, men Feylene i dens Indretning, jeg angriber., Men man seer snart, hvortil han sigter.

⌘ „Denne Stand lever andre til Byrde, i Overflödighed, En vis politik Ligevægt er höyst nödvendig i en Stat. — Den eene Stand bör ey beriiges, og den anden mangle. S.29., Det viiser sig strax, hvad han vil siige med disse almindelige Klager.

26

⌘ 26 „Geiftlighedens Indkomster ere i Almindelighed for store. S. 29., Ja vist, thi nogle saa have meget, andre kun til Nödtörstighed, og de fleeste maae lide Mangel; mon det være anderledes i andre Stænder?

⌘ „Det er ey sagt, at en Præst skal leve i Yppighed. S. 30., Deri har Forfatteren ret; men hvor siges det om andre Stænder? Giör en Præst det, saa giör han dobbelt Synd. Hvori bestaaer deres Yppighed? — „Christi Discipler vare fattige, ydmyge og arbeyd- somme; deres Efterfølgere bör være lige- saa., Altsaa, for ikke at være yppig, maae man være fattig? Seer man ikke, at han driver Spot med den heele Stand? Er heele Geistligheden riig, stolt, og doven? Christi Discipler og deres Exempel er allerede för af Religionsspottere bleven anført paa selvsamme Maade, Siden christelige Stater ere til, er Præftestanden en Deel af Staten, og hörer ikke Kirken aleene til. Det skulde vist blive meget

27

⌘ 27 opbyggeligt for Kirken, og meget hæderligt og fordeelagtigt for Staten, hvis Præsterne maatte vandre omkring i Landet, ligesom fordem Apostlerne, for at omvende Vantroende. Vilde Philopatreas kun give Tid, indtil Christendommen bliver afskaffet, saa skulle vel og Apostler finde sig

⌘ „En Præst kan forrette sit Embede, om han ey holder Heste, Vogn, Kudsk, Tjene- re, og klæder sig i Silke, S. 30., Hvad skal man svare paa saadanne Lapperier? Generalen, Ministeren, Dommeren, o. fl. kunne og forrette deres. Embede foruden alt dette. Tör en Mand, fordi han er en Geistlig, ikke anvende sin ærlig fortiente Lön til at leve anstændigen, og saaledes, som det er Skik i Landet? Er dette maaskee imod Naturen, imod Christendommen, imod hans Embedes Hellighed ? Og hvis han havde Raad til at giöre det, men dog lod det være, vilde da saadanne Herrer, som Philopatreas, ikke siige, at han var en nedrig Gniere, og ey værdig til at skikkelige

28

⌘ 28

⌘ Folk omgikkes ham? — Ak! der maae ligge ham noget paa Hjertet, som den geistlige Stand skal undgjælde. Fattig, pjaltet skal den blive! det vilde være en stor Glæde for denne Patriot.

⌘ De Geistlige ere ham for feede: hvis de vare det mindre, da fandt man fleere lærde Præster. (S. 30. 31. 34.) De onde Mennesker! Gid de dog ikke med deres Fedme vilde forarge deres fattige Næfte. Det er jo en Statsfeyl at være feed. Andre Embeder kunne endda vel forestaaes af feede Folk, men de Geistlige ere uduelige og ulærde, saa snart de have et fyldigt Ansigt. Bort med Fedmen! faa blive de förft lærde, — Om Forfatteren er feed? Efter hans Skrift feulde man fnart domme det. Hvorfor misunder han da andre Folk deres Fedme?

⌘ Dog, han vil gjerne tilvende Soldaterne de Geiftliges Fedme. Den ædelmodige Mand! Feede Soldater kunne vel efter hans Meening

29

⌘ 29

⌘ giöre bedre Tieneste. Om de ere tjenlige til Angreb, det veed jeg just ikke; til Forsvar kunne de for tjene: de staae maaskee fastere.

⌘ Den Stat kan da ikke være vel faren, hvor „en Bispestoel er bedre, end et Gene- ralat, og et Sogne kald bedre, end en Ober- stes Charge. S. 34., See der! nu vide vi dog, hvorfor Engelland er i saa elendig en Tilstand: Bisperne have større Indkomster, end som Generalerne, og Præsterne fleere, end en Oberst, Ja, vor Autor veed at forklare, hvorfor Kongen af Preufen tabte Slaget ved Frankfurt! Gandske vist af ingen anden

Aarfag, end fordi et par Provster i hans Rige have flere Indkomster, end en General.

☒ „Soldaterne ere aleene den Stand, hvor ey Tallet lettclig kan blive for stort. Give, der kunde udfindes nogen Udveye til deres bedre Belønning. Det var et værdigt Ar- beyde for tusende Patrioter; thi deres Carakter udfordrer Udgivter, og deres Liv er

30

☒ 30 i Krigstider Gierdet for alle andre Stænders Sikkerhed. S, 36., Deres Carakter udfordrer Udgivter? Da har jeg dog læst i mange politiske og moralske Skrifter, at Tarvelighed og Maadelighed ere vigtige Dyder hos en Soldat; og hvis dette er, hvortil behöver han da faa mange Udgivter? Naar en Officeer. ikke vil være en Spradebasse, men leve, som en fornuftig Mand, saa ere haus Udgivter aldrig større end andres, der i Rang, Anseelse, og Indkomster ere hans Ligemænd,

☒ Soldaterstanden er da uden Tvivl den, som er bleven undertrykt af Geistligheden, Hvorledes dette er skeer, og paa hvad Maade det kan skee - det begriber vel ingen. En slet Compliment er det imidlertid for Soldaterne, Men nok, de skulle blive feede paa de Geistliges Omkostninger; og saa snart Forfatteren faaer Magten i Hænderne, vil han vist nok bære Omsorg for, at det skeer. Hvilken Lyksalighed vil det ikke blive for Patrioterne!

31

☒ 31 I Henseende til Forfatteren kunde dette Svar være tilstrækkelig; men Publikum fortjener dog, at man taler noget meere alvorlig over denne Punkt

☒ Med Soldaterne har det en gandske besynderlig Beskaffenhed. Saa længe endnu enhver Borger i Fredstider var omhyggelig for Statens Bedste og lettede paa dens Byrder men derimod strax forlod alting, og sat sit Liv i vove, naar en Fiende vilde forstyrre den almindelige Velfærd; saa længe var det billigt, ved hans Tilbagekomst, at modtage ham med Frydeskrig, Det var billigt, at han blev be lønner, som den ærværdigste Mand, og at endog hans Börn nöd Belønning for de Tjenester, deres Fader havde beviist sit Födeland, Nu derimod er Sagen anderledes. Man har begyndt at holde en Hadende og leyed Arme, som alle övrige Statens Lemmer maae lønne, for ikke selv at drage i Krig. De andre Stænder söрге samtligen for dens Underholdning, og föde Armeen den heele Fredstid igjennem,

32

☒ 32

☒ uden ar have nogen anden Nytte af samme, end at den er til, og, naar en Fjende kommer, kan gaae den i Möde, I Krigen kan og maae först en Soldat, ved at stride med Troeskab og Tapperhed for Landets Velfærd, fortjene den Føde, han i saa lang en Tid har bekommet. Men imedens Freden varer, er han, som Soldat, ikke i Stand til at bidrage noget til den almindelige Lyksalighed. Han er tvertimod en tung, skiöndt nödvendig, Byrde for de andre Statens Lemmer. Dette er saa sandtat vore Naboer allerede begynde, at undersøge det politiske Spörsmaal: Hvortil kan en Soldat bruges, at han endog i Fredstider bliver til Nytte for den Stat, som underholder ham? Saafremt man derfor vil betragte Sagen fra denne Kant, torde det vel ikke i alle Maader være vist, at deres Antal ey kan blive for stort.

☒ Vel har jeg hört Fremmede slige: Soldaten synes ikke at staae i saadan Anseelse hos eder, som i mange andre Lande, Men

33

☒ 33

☒ det er jo heller ingen Under I en Tid af 50 Aar er han ikke bleven brugt. Vore vine Regentere og deres Raadgivere indfaae, at en Stat, fom hverken er meget beinidled, eller meget folkeriig, just ikke burde tænke paa Erobringer; at man ikke torde frygte stort af Naboerne; at den naturlige Situation og en god Flode (fom altid har været her) nokfom kunde sætte Dannemark i Sikkerhed, i sær naar man tillige havde mächtige Allierede ; og at Staten under saadanne Omstændigheder indvortes kunde forbedres, hvilket og er skeet. Ved disse Maximer har Landet, 'Gud skee Lov! ikke befundet sig ilde.

☒ Hvortil behöver nu Dannemark mange Soldater. Til at beskytte Kongen? — O, en dansk Konge sover tryg i enhver Undersaats Skiöd! Vi behöve dem kun for at give Majestæten Anseelse, og for i Nödsfald ved Tapperhed at giengielde det, de i Fredstider have nydt af den heele Stat. Saa urimelig en mächtig Flodes Underholdelse vilde være for Kongen

34

☒ 34 af Preussen, ligefaa urimelig er ca stor Arme for Kongen af Dannemark; og hvad vilde den ikke koste,

naar den blev indretted efter Forfatterens Hoved!

☒ Men jeg vender mig igien til Præsterne, hvilke Philopatreas saa ilde har medhandlet.

☒ „Geistlighedens Indkomster hindre meget det almindeliges Fremvæxt. S. 31., Skulde man ikke troe, de havde bemestret sig alle Statens Kræfter? Og hvorledes hindre da de Geistlige Fremvæxten? „Skal et par Folk gif-tes, strax trykke Præsternes og de andre Kirkebetienteres Udgivter. Skal et Barn döbes, en Död begraves, ligeledes. Dette er en Hinder i Ægteskabs Formeerelse.,, Jeg kan dog nævne ham nogle andre Aarsager. Regieringen selv giör Gifterimaal og Börnenes Antal ved adskillige Udgivter besværlig, Jofleere Börn, jo fleere Consumtions- og andre Afgivter. Vore Fruentimmer ere saa meget hengivne til Pragt og Forfængelighed; alt, hvad

35

☒ 35

☒ der hörer til Huusholdningen, er dem hartad modbydeligt. En Mand maae tiene saa længe, og bliver undertiden gammel, inden han faaer tilstrækkelig! Levebröd. — Alle disse Aarsager ere uden Tvivl en större Hinder i Giftermaal, end de smaa frivillige Gaver til Geistligheden. Desuden, da man hver Aften kan gifte sig saa godt Kiöb, hvorfor skulde man da plage sig med Kone og Börn? Og saafremt Forfatterens patriotiske Önsker i Henseende til Præsterne bönhöres, blive saadanne Giftermaal herefter endnu bedre Kiöb. Landets Döttre kunne da pa en aerlig Maade fortiene deres Levebröd.

☒ „Brudevielser, Börnedaab, og Jords Paakastelse, selv Sacramenternes Administration koster Penge. — O Skam, at lægge Told paa Salighedens Midler! S 32. 33.,, Ja vist er det en Skam, at denne papistiske Suurdey endnu findes blandt os. Men hvad er Aarsagen? Ved Reformationen toge Fyrsterne og de Store i Landet Kirkegodserne til sig. De havde aldedes ingen Lyst til at give saa meget deraf til-

36

☒ 36

☒ bage igien, fom Præsterne benövede til deres ærlige Udkommen, Imidlertid maatte der dog være Præster, og den Tid troede man endnu, at man benövede dem. Der var altsaa intet andet Middel tilbage,- end at man i de protestantiske Lande lod vedblive, og til Deels autoriserte de frivillige Gaver, Folket var vant til at give til det papistiske Clerific Ingen Regent har indtil denne Time kundet udfinde nogen Maade til at godtgiöre disse Gaver, og ingen har endnu holdt det for anstændigt eller retfærdigt, afskaffe dem uden Godtgiörelse.

☒ „Man lægge Mærke til ved de tvende Terminstider, og see, hvor mange geistlige Renterere her indpassere af Landsbypræster.

☒ 31.,, Artigt nok. Mon der ikke komme ligesaa mange, ja end fleere, ind, for at afbetale deres Renter, Gieid, og Regninger?

☒ „Vi see jo geistlige Mænd eye Aktier i Handelscompagnier. S. 34.,, Det er jo forskrekkeligt! Præsterne eye Aktier! Man maae

37

☒ 37

☒ tage dem fra dem, og give dem til Soldaterne; saa skal först Staten blomstre. Der er jo ret af-skyeligt, at Præstér, ligesom andre Folk, ville lægge noget af deres fortiente Lön til Side, og saaledes forge for deres Börn. Disse ere jo ikke Lemmer af Skaren. I al Fald kunne deres Döttre tiene og forlyste de övrige Stænder, og deres Söner — o, lad dem stiæle eller tigge. Hvad Gavn har Staten af Præstebörn? Det er Daarlighed, at man ellers har troen de kunde blive de brugbareste Borgere.

☒ Naar man læser denne Mands hede Snak, skulde man troe, at Præsterne vare overmaade riige; men man seer og her, som jeg allerede forhen har sagt, at han ikkun kiender Kiöbenhavn. I Hovedstæderne ere der i alle Stænder formuende Folk; og det er billigt. De behöve meere, de arbeyde meere, og deres Börn kunne for Velanstændigheds Skyld ikke opdrages og anföres til de ringere Haandværk, eller til at blive Daglönner. Men i hvilken Stand findes de riigeste? Blandt Præsterne? — Hvis saa var, da torde ikke saa mange Præftérs Enker og Börn trænge til godtgiören de Menneskers Hielp. Dog det vide kun fölende Hierter. Philopatreas forstaaer intet deraf.

☒ „Præsterne burde have en staaende Lön. Alle Offringer bude afskaffes. Ingen Embedsforretning betales. S. 32. De burde ikke opbære Tiender eller have Landgoods. S. 33. Vore lutherske Præster skulde tages paa samme Fod, som de Reformeerte, i Henseende til Lön og Embedsforretninger. S. 37.,,

✕ 38

✕ For det første er det ikke sandt, at alle reformerte Præster have en staaende Lön, og ingen Landgodser eller Tiender, ingen frivillige Gaver eller faa kaldede Offringer. Efter enkelte smaa Meenigheder maae en Uvidende ikke dömmе om heele reformeerte Lande. De bære overhovedet meere Agt for deres Præster, end vi for vores.

✕ Dernæst kan en Landsbyepræst ikke före sin Huusholdning, eller forföрге Kone og Börn Foruden Agerdyrkning. Paa Landet ere de nödvendigste Levnetsmidler ikke engang at faae for Penge. I Dannemark mindre, end andensteds, siden vore Bönder, enten ikke kunne eller ville lære Landhuusholdningen til gavns, og allermindst i Norge. Hvorledes skal nu Landsbyepræsten bekomme dem? Skal han hvergang gaae til Kiöbstæderne, (i Norge maaskee 20 Miile langt) og saa vandre hjem igjen med det indkiöbte Bröd og Kiöd paa Ryggen? Saaledes vilde Philopatreas og hans Lige nok have det. Hvilken patriotisk Glæde for dem, naar de kunde see de forhadte Geistlige gaae frem og tilbage, som Arbeydsfolk!

✕ Saafremt den staaende Lön ikkun er ringe, (og derfor vil Forfatteren ventelig bære Omsorg) saa dependerer de Geistliges Livs Ophold af enhver Underövrighed, af enhver nedrig Passion hos deres Medmennesker. Saa vil ingen retskaffen Mand længere være eller blive en Geistlig. Saa bliver den geistlige Stand snart en Stand for den ringeste Almue. Og da farvel Samvittighed og Religion! — Ak, var det dog först kommet faa vidt.

✕ Man har just ikke nödig at være skarpsindig for at see, at Forfatteren sigter dertil. Först skulle de Geistlige blive fattige. De maae aflægges saaledes, at de ikke meere, som andre, kunne leve anstændigen. De bör for alting ikke kunne efterlade deres Börn no-

✕ 39

✕ get. Tre, fire Præstekald stöbes sammen, for at spare end meere ved disse unyttige Folk Deres Jordegodser tages fra dem, og de maae nöyes med en ringe Naadelön: lad dem selv see til, om de med Kone og Börn kunne faae Bröd derfor.

✕ Endog den fatale Klædedragt maae man afföre dem. (s. 37). For mig gierne; jeg kan heller ikke lide den. Men det er dog, som og Forfatteren selv siger, ingen Hovedsag, Var det ellers ikke bedst, at de bare röde Klæder? Saa blev den forbandede Samvittighed (som desværre! endnu fra vore ærlige Forfædre af hænger ved os) ikke saa rört, naar man saae dem.

✕ Er det nu forfe i alle Maader bleven fealedes, lom Philopatreas vil have det; saa tör man ikke længere blive bange for disse forbandede Karle. Man vil da kunne bedrive al Synd og Skam, bespötte Gud, bedrage sin Næste, uden at de tör oplukke Munden. Og skulde endog ingen finde sig, som vilde tage imod et geistligt Embede; faa bliver) dog vel altid een eller anden Kieltring at faae, som i det mindste for den blinde Almue kan holde denne Prædiken: I have ikke nödig at tage det faa nöye med Hoerie; det foröger Folkemængden. Fylderie og Drik er heller ikke faa ond; det er en politisk Dyd, som beforder Consumptionen. Med Guds frygt, Samvittighed, Ærlighed kommer man ikke langt. Tager eder kun i Agt, at Bedrageriet ikke aabenbares; thi det duer ikke meget. — Skal det ikke være faa, Herr Philopatreas?

✕ Hvorledes ville Videnskaberne og Staten da ikke blomstre, og alting blive herlig og lykkelig!

✕ Fædernelandets Sygdom beböver en redelig, menneskekierlig, og vel overlagt Hielp, naar den skal læ-

✕ 40

✕ ges. En Fuskere fordærver den; en Skarpretter opriver hvert Saar videre. — O mit arme Fæderneland, skal du under saadanne Folkes Hænder endnu miste meere Blod!

✕ I dette Öyeblik bekommer jeg Philopatreas første Fortsættelse. — Hvad han siger i dens 4 Anmærkning om Videnskabernes Opkomst ere idel bekiendte Sandheder, modhvilke intet betydeligt kan indvendes. De 3 første Anmærkninger indeholde derimod kun i kort Begreb det, som Forfatteren herefter meere udförlig agter at afhandle; og förend dette er skeet, er det ubilligt at sige sin Meening. Kun een eeneste Erindring nödes jeg til at giöre.

✕ S. 27. siger min Autor, at han under den militaire Stand forstaaer begge Eterterne baade til Lands og Vands. Dette har vel ingen af hans Læsere för tænkt pas. Saavidt mig er bekiendt, er SöeEtaten ikke misfornöyet. Den klager ikke over at være slet aflagt, eller slettere, end andre Stænder. Hertil kommer, at

visse Udtryk i det første Skrift ikke tillade at tænke andet, end at der aleene tales om Landetaten. Jeg for min Part troer dette endnu, og derfor skal og mitSkrift blive uforandret.